

پرسیڻ جفاکی ژ گوڤه نیکاییڻ ره خنا جفاکی د کورتیله چیروکا (عشق) ا (خالد علی

سلیقانهی)یدا

حسین عثمان عبدالرحمن

پشکا زمانی کوردی، فاکولتیا زانستین مروفايه تی، زانکویا زاخۆ، هه ریمما کوردستانێ - عیراق. (Hussein.abdulrahman@uoz.edu.krd)

وه رگرتن: 2019/05 په سه ندکرن: 2019/09 به لافکرن: 2019/09 <https://doi.org/10.26436/hjuoz.2019.7.4.554>

پۆخته:

جفاک وهک پیکهاته کا لیکدایی ژ کومه کا که سان، هه رده م هه م ب تاکی کاریگر بوویه و هه م کاریگره ی ل تاکی کریه “ له ورا ب لیدیرین ل جفاکی، دئ بینین کو جفاک لیکدانه که ژ کومه کا دیارده و داب و نه ریتین وان تاک و کومین دناف جفاکیدا دژین و جفاک لگوره ی وان دیارده و داب و نه ریتان دهینه پیناسه کرن” له ورا ب لیدیرین ل دهقان، ئەف چهنده ب دروستی بۆ مه روهن دبیت کو جفاک د کیژ دۆخیدا دژیت. ئەف هه کۆلینه ل ژیر نافونیشانی (پرسیڻ جفاکی ژ گوڤه نیکاییڻ ره خنا جفاکی د کورتیله چیروکا (عشق) ا (خالد علی سلیقانهی)یدا) هاتیه به ره فکرن و نارمانجا سه ره کیا فئ هه کۆلینی ئەوه کو لدویف ره خنا جفاکی، هزرین فه شاریتین پشت وان په یف و دهسته واژان بگه پیت و په یام و نارمانجین نفیسه ری دیار بکه ت و ژوئ گرنگتر کو گریمانا سه ره کیا فئ هه کۆلینی، ئەوه کو ئایا نفیسه ری ئەو په یام ل پشت وان په یف و دهسته واژه یاندا فه شاریتیه ؟ و ئایا چه ند شیواز ژ بۆ گه هاندنا هزا خوه بکار هینایه ؟ و ئایا بوویه تاکه کی جفاکی ساخلم و هه ست ب خه م و ئیش و نازارین جفاکی خوه کریه ؟ و گه له ک پرسیارین دیتر کو د سه رجه می فه کۆلینیدا، به رسف لسه ر دهینه دان. ئەگه ره وهک پیناز به ری خوه بدهینه به هه ر پتریا ده قین نوین په خشان، کو خوه د چارچووفی (چیرۆک، کورته چیرۆک، کورتیله چیرۆک و چیرۆکین پرکورت) دا دبینه فه، چه ند د چارچووفی ریبازا رپالیزمیدا و هه ر ژ به ر هندئ ژئ نفیسه ر، راسته وخۆ دجیته د ناخی جفاکیدا و هه ر بوویه ره کا سه رنجراکیش، دلته زین یان ب خه م و کوفان بیت، یا خود دیارده ک ژ دیاردین جفاکی بیت، یئ کریه که ره سه ت بۆ به ره می خوه و بقی چه ندئ هه م ئەو خه م هاتیه باسکرن و هه م راسته وخۆ یان ناراسته وخۆ هاتیه ره خنه کرن و هه م جۆره ئەده بیه ته ک تیدا هاتیه بکاره یان کو خوینه ر چیژئ ژئ وه ر بگریت و هه م لدویماهیکی گشت ئەف کاره ژ بۆ هشیاریا کۆمه لاتی دهینه ئەجامدان. لی پیرا کاریگره ی و کارتیکرنا وان به ره مان لسه ر خوینه ری چه نده و کۆمه لگه ه چه ند مفای ژئ وه ر دگریت ژئ په یوه سه ت ب پیرا تیگه هشتنا تاکین کۆمه لگه می و پیرا خوینه رین وئ و بیرمه ندیا وان.

په یقیڻ سه ره کی: ره خنا جفاکی، لوسیه ن گۆلمه ن، عشق، دیاردین جفاکی، په یام، ململانی.

هه ژاریڻ مادی و مه عنه یڻ جفاکی، ژ پرسین هه ره گرنگین جفاکی

1. پيشه کی

بوویه کو ده ق ب وان هاتینه زیندیکرن.

- نافونیشانی فه کۆلینی: (پرسیڻ جفاکی ژ گوڤه نیکاییڻ ره خنا

جفاکی د کورتیله چیروکا (عشق) ا (خالد علی سلیقانهی)یدا)

- ریبازا فه کۆلینی: وه سفیه و ب شروقه کاریه کا جفاکی، ژ ناخ و

ده روونی ده قی و ل پشت واتاین په یف و دهسته واژه یان نارمانج و

په یام، روهنکرینه.

- گریمان: 1. ئایا نفیسه ری پرس و دیاردین جفاکی د ده قین

خوه دا بکار هینایه ؟ 2. ده سه ته لاتا سیاسی چ پۆل د فی کاریدا

هیه ؟ 3. کاودانین سیاسی و ئابوری چ پۆل دقان کاراندا هیه ؟

ره خنه یڻ جفاکیڻ نفیسه ری کینه ؟ یان چ لایه نه کن؟

ئه گه ر ب شیوه یه کی گشتی به ری خوه بدهینه جۆر و ژانرین ئەده بی، دئ بینین کو ژانرین په خشانین ئەده بیاتا کوردی، پتر و راسته وخۆتر یڻ چووینه دناخی ئاریشه و دیاردین جفاکیدا و ب هه می شیوه یان، پرسین جفاکی ئازاندینه و گه له ک جارن یڻ لدویف چاره سه ریا وان ئاریشان چووین و بقی ره نگی ژئ خوینه ری دناخی به ره می خوه دا د حه لینیت.

هه له بت ئەگه ر ژ گوڤه نیکایه کا دیتره، بنیرینه وان ته وه ر و نافونیشانین ژ لایئ نفیسه ریغه هاتینه هه لباژرتن _ وه کی: باره لگر، تۆمه ت، به رتیل، ترس، به خشیش، گه نده لی، قوریانی _ و ده ق لسه ر وان ته وه ران ئافراندين، دئ بینین کو گه له ک جارن پرسین هه ژاری و

- نارمانج: 1. گه‌هشتن ب لایه‌نی څه‌شارتی و واتایین پشت وان په‌یقانه کو نفیسه‌ری ناراسته‌وخو یین باسکرین. 2. څه‌دیتنا جفاکی نمونه‌یی څه‌شارتیه ل پشت په‌یغ و ده‌سته‌واژه‌یی نفیسه‌ری.
- په‌یکه‌ری څه‌کولینې: پوخته. پیښه‌کی. به‌ندی ئیکې: (1). په‌خنا جفاکی (کورتیه‌کا میژوویی) 2. بنه‌مایین په‌خنا جفاکی). به‌ندی دوویی: (پراکتیک کرنا په‌خنا جفاکی لسره‌ده‌قا (عشق)). نه‌نجام و لیستا ژیدهران، الخلاصه، Abstracts.

2. په‌خنا جفاکی (کورتیه‌کا میژوویی)

1.2. په‌خنا جفاکی: (کورتیه‌کا میژوویی)

گه‌له‌ک جارن د باسکرنا نه‌ده‌بیاتا هر نه‌توه‌یه‌کی، راسته‌وخو هرز به‌ر ب په‌یوه‌ندیا نه‌ده‌بیاتی ب جفاکیه‌ دچیت، واته تا چ راده نه‌ده‌بیات ب جفاکیه‌ گړدایه و کاریگه‌ری لسره‌جفاکی دکته؟ و نایا د بنه‌رندا نه‌ده‌بیات دښت گورانکاریان بیخیته سهر جفاکی و جه‌مسره‌کی کاریگه‌ر بیت و... هتد؟ یا خود به‌روفازی څی چه‌ندی، گه‌له‌ک جارن دبیته جهی گه‌نگه‌شه و لیکگوه‌رینا هرزوبران" واته ب بوچوونه‌کا دی نایا جفاک، کاریگه‌ری دښخیته سهر نه‌ده‌بیاتی؟ نه‌گه‌ر جفاک کاریگه‌ره، ژ کیژ گۆشه‌نیگایانغه کاریگه‌ره؟ پویدان و دیاردین جفاکی، گوه‌رینا ژانرین نه‌ده‌بی، هرزین نه‌ده‌بی یان نارمانج و په‌یامین گشتین دهمین نه‌ده‌بی په‌یوه‌ستن ب جفاکیه؟
بیگومان ب هر شپوه‌یه‌کی بیت، ژور ژ میژوه‌یه نه‌ف په‌یوه‌ندیه‌هاتیه باسکرن و سه‌لماندن و د فهره‌نگا نه‌ده‌بناسیا پووسیدا بقی په‌نگی پیناسا نه‌ده‌بی هاتیه کرن کو " نه‌ده‌ب به‌شیکه له هونه‌ر که وینه‌ی ژیانمان بو ده‌کیشی و به‌شی بنه‌په‌تی بریتی یه له داستان، شیعی ویژدانی و شاتوگه‌ری (دراما)"¹. هرچه‌نده ب پوونی خویایه " به‌ره‌مین نه‌ده‌بی ژ بو همی که‌سان و همی ته‌خان، ب ئیک جوړ و ئیک بهای نینه، ب په‌نگه‌کی کو خوینه‌ره‌ک یان کومه‌کا خوینه‌ران د وان به‌ره‌ماندا واتایه‌کی ببینن کو که‌سین دیتر هه‌ست ب وی واتایې نه‌که‌ن و هر نه‌فه دبیته نه‌گه‌ری هندئ کو په‌خنه‌گرتن و هه‌لسه‌نگاندن به‌ره‌مین نه‌ده‌بی جوړاوجوړ بین."² واته نه‌و هونه‌را کو هر تښته‌کی هویر و گرو و باش و خراب دناڅ جفاکیا پوی بده‌ت، دی دناڅ خوه‌دا په‌نگه‌ده‌ت و نیشان دده‌ت و وینی وی پویدانی دی کیشیت" هه‌لبه‌ت نه‌فه وینه‌کرنه‌ی یان راسته‌وخو و بیی ده‌ستکارینه، یان ب مه‌رما په‌خنه‌گرتنینه. هنده‌ک جارن ژ نفیسه‌ر، سهره‌پای په‌خنه‌گرتنی، پیکین چاره‌سهری ژ دښخیته به‌رده‌ستی خوینه‌ری. هه‌لبه‌ت " نفیسه‌ری پیکر دزانیته کو ناخفتن په‌کسانه ب کریاری: دزانیته کو ناشکرا کرن، گوه‌رینه و نه‌شیت ناشکرا نه‌که‌ت، نه‌گه‌ر بپیار لسره‌گوه‌رینې نه‌دابیت. نفیسه‌ری پیکر نه‌و خه‌یالا دویر ژ راستی، یی ژ سهری خوه‌هینایه‌ده‌ر، کو پوئی بیلایه‌نی و فالو ژ جفاکی و سهره‌ری مروّقیه‌تی وینه‌بکه‌ت. مروّقه‌بوونه‌وره‌که‌کو

هیچ که‌س نه‌شیت ل هه‌مبه‌ری وی یی بیلایه‌ن بیت، خو خودی ژی." 3 هه‌ر لسره‌فان بنه‌مایان و گه‌هشتن ب هرزین نفیسه‌ری، پیکریا وی ب جفاکیه، دی لدویف په‌خنا جفاکی، بنه‌مایین هرزین نفیسه‌ری، پیکهاتا جفاکی وی نیشان ده‌ین کو راسته‌وخو و ناراسته‌وخو د به‌ره‌می خوه‌دا وینه‌کرین" ل په‌خنا جفاکی یان جفاکانسی چه‌؟ په‌خنا جفاکانسی (sociological)، واته ژنافی وی دیاره کو په‌خنا نیاسینا جفاکیه و په‌خنه‌گر ب شپوه‌ی و په‌خنه‌گریا خوه‌هه‌م جفاکی نیاسیت و هم جفاکی دده‌ته نیاسین" واته ب ده‌ست دانان لسره‌دیاره و دابونه‌ریتین جفاکین به‌ره‌لاڅ دناڅ ده‌قین نه‌ده‌بیدا، دچیته دناخی ټاریشه و کیشیه‌یین جفاکیا و گه‌له‌ک جارن ژ راسته‌وخو و هنده‌ک جارن ژ راسته‌وخو پیکین چاره‌سهری دښخیته به‌رده‌ستی جفاکی و هرز د پیښخستنا تاکین جفاکیا دکته. که‌واته " په‌خنه‌یه‌که کو تیدا په‌خنه‌گر، به‌ره‌می نه‌ده‌بی ژ فی گۆشه‌نیگاییه‌ کو جفاک و هونه‌رمند و به‌ره‌می نه‌ده‌بی په‌یوه‌ندیه‌کا زندگی و موکوم یا لگه‌ل ئیک هه‌ی، دښخیته ژیر شپوه‌ه‌کاریا خوه‌دا."⁴ واته ب بوچوونه‌کا دی، پیدقیه‌ بزانیان کا تا چ راده دناقبه‌را وندا په‌یوه‌ندی هه‌یه و تا چ راده ب هه‌قدوو و لسره‌هه‌قدوو کاریگه‌رن" بیگومان خوینه‌ری ژیره‌ک و شاره‌زا، ب خواندنه‌کا هویر و کویر دگه‌هیته‌فان په‌یوه‌ندیان. هه‌روه‌سا پیدقیه‌ بزانیان کو " د فی شپوه‌یی په‌خنه‌بیدا، پیدقیه‌ په‌خنه‌گری های ژ دم و جهین ژیان نفیسه‌ری و دورهیلی کاریگه‌ر لسره‌وی، هه‌بیت" هه‌تا کو بشیت به‌ره‌می هونه‌ری کو څه‌پژا به‌رسفدانین ده‌روونین هونه‌رمندینه، سه‌بارته جفاکی و خودیکا باوه‌ری و تیگه‌هشتنا وینه، ژ دورهیلی وی ب خوه" ب هویری ده‌لسه‌نگینیت و بپاری ل بهایین وی دده‌ت."⁵ که‌واته دم و جه و دورهیلی، جه‌مسره‌یین کاریگه‌رن لسره‌نفیسه‌ری و کاریگه‌ری لسره‌خوینه‌ری ژ دکهن، ل کاریگه‌ریا لسره‌خوینه‌ری جیاوازه ژ کاریگه‌ریا لسره‌نفیسه‌ری" چونکی نفیسه‌ر پتر ژ خوینه‌ری هه‌ست ب هه‌بوونا جفاکی و ټاریشه‌یین جفاکی و ... هتد، یین دناڅ جفاکیا دکته. له‌ورا دی شین بیزین کو " نارمانجا سهره‌کیا جفاکانسیا نه‌ده‌بی، نیاسین و ده‌رپینا په‌یوه‌ندیا نالوژا به‌ره‌می نه‌ده‌بی لگه‌ل پیکهاتا جفاکی، نافراندن و کاملکرنا وانه."⁶ هه‌ر ژ به‌ر هندئ ژ نه‌فه کاریگه‌ریه‌ی دی پتر و ب هیزتر بیت و پیدقیه‌نفیسه‌ری شیانین خوه‌له‌ر گرتنه‌کا ژور هه‌بیت، هه‌تا کو بشیت په‌یاما خوه‌بگه‌هینت و نه‌فه په‌یامه‌ ژ لای په‌خنه‌گری بلیمه‌ت، ژ بو مروّقین ناسایین جفاکی ده‌یته ناشکرا کرن و بقی چه‌ندی و پشتی خوینه‌ر و مروّقین ناسایین جفاکی د په‌یاما نفیسه‌ری گه‌هشتین" دی په‌خنه‌گر موهره‌ه‌بوون و نه‌بوونا نفیسه‌ر و به‌ره‌می وی لیده‌ت."⁷ لوسیه‌ن گۆلدمه‌ن (1913-1970 ز)، نافراندن نه‌ده‌بی ب ده‌ره‌نجاما (هایاریا ب کوم) و نه‌نجاما کومه‌له‌یه‌کی ژ پیکهاتا زه‌نی یا گروپ یان چینه‌کا جفاکی دزانیته کو ب ریکا نفیسه‌ری، د

هه لسه نگاندا جفاکی و په یوه دنیا نفیسه ری ب جفاکیفه، ئه رکین ژور گران هه نه و دئ شین بیزین گرن گرتین ئه رکین وئ "ئه وه کو هؤکارین جفاکین ئافرینه ری جوره کی دیاری ئه ده بیاتی په یدا بکن و هه روه سا کاریگه ریا ئه ده بیاته کا تاییه ژئ لسه جفاکی لبه رچاډ وه ربرگن. ¹² و پشتی په یدا کرنی، وئ کاریگه ری ژئ ب هه لسه نگیکن، و ئه گه ر نفیسه ره ک بیژیت ئه ز بو خوه دنقیسم، (سارتر) بقی په نگی به رسقا وی دده ت کو "چ راستی بو نینن کو که سه ک بو خوه بنقیسیت، ئه فه دئ خرابترین شکستا ژئانا وی بیت...، ئه گه ر نفیسه ری ب تنی با، دشیا هه ر تشنه کی وی بقیته بنقیسیت، چ جارن به ره می وی هه بوونه کا دهره کی په یدا نه دکر و نفیسه ر نه چاریفه یان دا نفیسینی به تال که ت یان دا بی ئومید بیت. ¹³ لئ ناییت ژیر بکه ین کو ئه فان نفیسه ران ژئ، سه ره رای پیگریا وان ب جفاکی وه کی په خنه گران، هنده ک ئه رک و سوز هه نه، کو پیذقیه ب گشتی و ل هه می دؤخاندا لبه رچاډ وه ربرگن.

که واته پیذقیه هه ر نفیسه ره ک سه ره رای جفاکی خوه، به ره فه دهره فی سنورین نه ته وه بی بچیت، پیزئ ل به ره می مرؤفایه تی بگریت، به رزه وه دنیا نه ته وه یان بپاریزیت و راسته وخو و ناراسته وخو په خنی ل زیده گافیین لسه ر ئاسایشا نه ته وه بی بگریت و خوه ل پرسین مرؤفایه تی بکه ته خودان.

هه روه کی خویا بووی، ژ گرن گرتین تیورین په خنه بی، تیورا جفاکیه، ئه و تیوره کو ب شیوه یه کی راسته وخو ل دیاردین جفاکین دناډ ئه ده بیاتی دگه ریت و شروقه دکه ت و په یوه دنیا وان ب جفاکیفه باس دکه ت و راسته وخو ل پشت هزر و په یف و دهسته وازه بیین نفیسه ری دگه هیته نارمانج و مه ره مین نفیسه ری.

دقی تیوریدا، په خنه گر ژ گوشه نیگایه کی به ری خو دده ته ده فی کو هه ر به ره می که ئه ده بی، په یوه نده یه کا زیندی و راسته وخو و نه فه قه تیایی لگه ل نفیسه ری جفاکی هه یه، له ورا گرن گه په خنه گر هایداری دم و جهین نفیسه ری بن و ئه و دورهیلا نفیسه ر تیدا دزیت یان ژیا یه لبه رچاډ وه ربرگیت و کاریگه ریا هه ستا نفیسه ری سه باره ت جفاکی و بیروباوه ری وی و دیتنا وی بو جفاکی، لبه رچاډ وه ربرگیت و دویچونا وان دیاردان بکه ت. "که واته دئ شین بیزین کو ئه ده بیات پشکه که ژ ناسناما شارستانیا هه ر نه ته وه یه کی، کو ریز ب پیزین وئ، دهر برینی ژ نه یینین نه گووتی ژ سه ربوپین خه لکه کینه کو د ده مکیدا د ژیان و نه و نه مایه. ¹⁴ و نفیسه ره ک ب نوینه راتیا چین یان ته خه کا جفاکی، وان بابه تان باس دکه ت.

سه رهلانا ریبازا ریالیزی کو گرن گیت و پویته پیدانا نافی قوتا بخانی ب دورهیلی، ری لبه ر گه له ک په خنه گران خوشکر کو دویچونا دیاردین جفاکی بین دناډ ئه ده بیاتی بکن" که واته په خنا جفاکی، بریتیه ژ نیشاندانا په یوه دنیا ئه ده بیاتین دناډ جفاکیدا و کاریگه ریا جفاکی لسه ر ئه ده بیاتی، له ورا په خنا جفاکی یه کسانه ب باسکرنا

چارچووفی ئیک ژ شیوازین هونه ریدا دهیته نیشاندان. ⁷ ب بوچوونه کا دی و لدویف تیگه ها هزیا (گولدمه ن)ی، په خنه گر د فی شیوازی په خنه بییدا، بپیری لسه ر جوری هزرکرنا ب کوما جفاکی دده ت، لئ ژور گرن گه بزاینن کا که نگی په یوه دنیا دناډ به هونه ر و جفاکیدا په یدا بوویه؟ "ده رکه فتنا قوتا بخانا ریالیزی ل دویمه ایکا سه دئ توردی، د نیشاندانا گرن گیا په یوه دنیا هونه ری و به ایین جفاکی و چون به ره فه فی شیوازی په خنه بی، گه له کی هه فکر بوو. ⁸ چونکی ب دروستی هه ست ب هه بوونا په یوه نده یه کا ب هیز دناډ به را جفاک و ئه ده بیاتی و نفیسه ری، وه ک تاکه کی بیرمه ند دناډ جفاکیدا کر و ب پویته دان ب نفیسه ری و جوری هزرکرنا وی، سه باره ت ئاریشه و پرسین جفاکی "شینانین چاره سه ریین پرسین جفاکی پتر لیکرن. له ورا ب تمامی و جیگری" سه رده می به ره لاقیا فی شیوازی، ده ستپیکا سه دئ بیستی، واته ئه و سال بوون کو گورانکاریین مه زینن جفاکی و سیاسی، باله کا ژورتدا په یوه دنیا هونه ره نده ی و جفاکی و به ره می ئه ده بی، وه ک په نگفه دانا سه روه ری جفاکی یان رووکه شی راستیان، تیدا هاته باسکرن و شروقه کرن. ⁹ و هه لبه ت سه ره رای فی چه ندی، خویایه کو "ئیکه م سیسته می ئیکرتی دناډ جفاکاناسیا ئه ده بییدا، ژلای (جورج لؤکاچ) فه هاتیه دروستکرن، کو وی ب دامه زینه ریین جفاکاناسیا ئه ده بی دزانن،... ئه و د وئ باوه رییدا بوو کو ناییت چ جارن ئه ده بیاتی ژ پیره واکامل بوونا ژئانی جودا بکه ین. ¹⁰ هه روه سا دئ شین بیزین کو "لؤکاچ ئیک ژ کاریگه رترین تیورسازین په خنا جفاکیه، ... ب بوچوونا وی به ره می ئه ده بی، راستیه کا تمام نینه، لئ ب شیوه یه کی فه ژنا راستییه. ¹¹ له ورا ئه گه ر ئه فه دویچوونه نه بایه، په نکه ب دروستی هه ست ب هه بوونا جفاکی نه هاتبا کرن و نفیسه ری ژئ هند بها و گرن گیا خوه نه دبوو و تاک و حزینن سیاسی ژئ هند ب گرن گیت به ری خوه نه ددانه نفیسه ران و نفیسه ر نه دئخسته ژیر رکینفا خوه _ هه لبه ت هنده ک نفیسه ر _ و ب پیکا به ره مین وان سیاست و به رنمایین خوه دناډ جفاکیدا، په یاده نه دکرن و بیگومان نه دشیان په یاده بکن" چونکی نفیسه ر ب به ره مین خوه بین چپروکی، پؤمانی، هوزانی،... هتد، و وه بیرمه مند و قاره مانین سه ره کیین به ره مین خوه دناډ تاکین کومه لگه هیدا و وه ک په یوه وکریین سه ره کیین هزرین سیاسته داران، ئه وئ هزری دناډ جفاکیدا په خش و به لاقه دکه ن و خوینه ریین جفاکی ژئ، وان هزران په سند و په یوه دکه ن.

هه لبه ت ئه گه ر ئه فه ئه رکی هنده ک ژ نفیسه ران بیت، بیگومان په خنه گر بیی لبه رچاډ وه رگرتنا جوری هزرکرنا نفیسه ری و جوری په یوه دنیا وی ب لایه نه کی دیارکریی سیاسی، جفاکی، ئابووری، ئایینی و... هتد" ب ئه رکی خوه پادبیت و به ره می لگوره ی ئه رک و تاییه تمه ندیین تیوره کا دیارکریا په خنه بی ده لسه نگیکنیت. په خنا جفاکی وه ک ئیک ژ به ره لاقترین و کارترین تیورین په خنه بی دبواری

2.2. بنه مایین ره خنا جفاکی:

نه گهر لدویف بوچوونا هندهک ژ ره خنه گران "نیکه مین هه لگرین هزرا ره خنا جفاکی (مادام دؤستال 1766-1817 ز)، (هیپولیت تین 1828-1893 ز) بن،... تین، د تیورا خوه یا ب نافوده نگدا، تاییه تمه ندین هونه برین هه نه ته وه یه کی ب سی هؤکارانغه گری ددهت: ره گه ز، دورهیل و شارستانیته/دهم¹⁷. ب بوچوونا وی، نه څه سی بنه مایه ته واوکه ریڼ هه څدوونه. واته نه گهر ب شیوه یه کی هویتر بهری خوه بدهینه، بنه مایین ره خنا جفاکی، دی شین بیژن: کو نه څه سی پیکهاتین سهره کیڼ بوچوونین دامه زینه ریڼ فی ریبازی، (هیپولیت تین) ی کو بریتینه ژ: (دورهیل/چارچوفا)، (دهم/شارستانیته) و (ره گن)¹⁸. بریتیه ژ تاییه تمه ندین له شی، پچی و دهروونین مروڦی، کو ب شیوه یه کی کاریگه رتر د ئافراندا نه ده بیاتا هه نه ته وه یه کی پوئی خوه دگریت.¹⁹ و نه څه مروڦه، _ زیره فانی زیندانی، تاوانبار، هه څینا تاوانباری _ وه کاره کته ریڼ سهره کیڼ فی کورتیله چیروکی، بین هاتینه دهستنی شانکر و وهک راپه ریڼ نیک ژ دیاردین جفاکی، پوئی خوه د ناڅه ده قیدا گپراینه. زیده باری فی چه ندی سی ژ سهره کیترین پیکهاتینه ریڼ کورتیله چیروکی ژی کو د پیکهاتا ره خنا جفاکیا پوئ هه نه، هاتینه دیارکرڼ کو بریتینه ژ: (هزرا/باهت)، (ململانی/هه فوکی)، (په یام یان ئارمانجا نفیسری) و (ریبازا نه ده بی). کو نه څه (ریبان ه ژی راسته وخو بنده ب وی (دهم) یفه و هه لسه ران بنه مایان فوکس کتیه سهره کیترین چه فی کورتیله چیروکی _ ژ لای جفاکیه _ کو نه ده بیاتی ب جفاکیه گری ددهت و نه و ژی (دیاردین جفاکی و په یف سه نته ری) نه²⁰ کو ل گوره ی ده می، نه و دیارده و په یقین سه نته ری، وهک ره نگه دانا ژیانی، _ کو ژیان پیکهاته که ژ فان دیاردان _ هاتینه شروڦه کرن و راسته وخو ب ریبازا ده قیغه هاتینه گریډان. ل دویمه یی ژی د خالا (لایه نین بهرجه سته) دا، هندهک ژ پرسیار و بهر سفین ره خنه گری _ یان پرسیار ب تنی _ دهیته وروژاندن کو نه و ژی راسته وخو بندن ب دیاردین جفاکیه و فوره جفاک و تاکین جفاکی ب هویری لسه ب راوهستن، چونکی جهی گه نگه شه و دانوستاندنینه.

1.2.2. دیاردین جفاکی:

هه وهک نه م دزانیڼ کو نه ده بیات ره نگه دانا جفاکیه، هه تاکهک وهک (نفیسر) نه دامه کی وی جفاکیه، له ورا لدویف دیارده و نه و کارین دناڅه جفاکیا پوی ددهن، ده فی نه ده بی دهیته ئافراندن. که واته دیارده وهک سهره کیترین چه فی شروڦه کاریا ره خنا جفاکیه و بریتیه ژ وان (کار و کریار و داب و نه ریت و سهره دهری و ئاخفتن و هه لسوکه وت و... هتد) کو دناڅه جفاکیا پوی ددهن و بهر ده و امیا ل سهره هی. ره خنه گر د نیکه م پینگاڦا کاری خوه یی ره خنه بییدا پیدڦیه فان دیاردان دهست نیشان بکه ت.

ناریشین جفاکی و هه ر ژبه ر هندی دی شین بیژن کو جفاک نه کته ریڼ سهره کیڼ شروڦه کرنا تیکستین نه ده بیینه، واته "دورهیلا نه ده بی ژ دورهیلا جفاکی یا وی سهره می جودا نینه، کو خود نزمترین ئاستدا ژی، کاریگه ریڼ ژ جفاکی و هردگریت.¹⁵ له ورا پیوسته د کاری ره خنا جفاکیا، نیشان و جهه نگین جفاکی بهینه شروڦه کرن. هه لسه فی بنه مای " (نه لکساندر پوښکین)، ده می باس ل (هونه ر پو خه لکی/ جفاکی) دهاته کرن، ب پستا بناڦوده نگا (نکراسوف) ی، بهر سف ددا کو " (تو دشیی هوزانغان نه بی _ لی پیدڦیه هه قباژیری بی).¹⁶ واته ب هچ رهنگه کی تو نه شییی خوه ژ هه څه لاتی و هه قباژیری یان هه فوگوندی خوه، جودا بکه ی و بی و وان و بی لبهرچاڦ و هرگرتنا دوی خوند، باژیر و وهلاتی خوه بژی و نه فی چه ندی ژی راسته وخو ب ره خنا جفاکیه دهیته گریډان.

ب بوچوونه کا دی ره خنا جفاکی، بریتیه ژ وی خواندنا میژوی، جفاکی، ئایدولوژی و ره و شه نبیریا دناڅه تیکستیدا و دورهیلی ب ره گه زی سهره کیڼ خوه دزانیڼ و پیکولی دکه ت، نه گهری په یدا بونا وی بهر هه می ئاشکرا بکه ت. ب شیوه یه کی گشتی نه گهر لدویف فی تیوری بهری خوه بدهینه نفیسره ران، دی بین کو نفیسره ر دو جیهاناندا دژیت: 1. جیهانا ریالیستی 2. جیهانا ئاره زو و هیفی و خه یلا وی نفیسری، کو هه مان جیهانا نمونه یه.

د شیوازی ره خنا جفاکیا " نه و کاریگه ریا نه ده بیاتی لسه ر جفاکی هه می دهیته خواندن و باس ل فان دیاردان دهیته کرن (هه ژیکرنا دنیا یی، گه ندلی، دورووی، نه فینداری، چاکسازیا جفاکی، دزی، داب و نه ریت، پرسین ره وشتی، نوکته، ده مارگری، بازرگانگی، توندوتیژی... هتد). ب بوچوونه کا دی، نه گهر هوزانا کلاسیکی هه لگرې باری جفاکیا و هسف، ستایش، ته سه وف، ... هتد، بوویه و د چارچوفا وی هوزانیدا باری واتایی سهره می که فن، هاتیه باسکرڼ " ل سهره می سهره لدانا نه ده بیاتا نوی " باری واتایی لدویف باری جفاکی هاته گوهرین و باس ل پرسین جفاکی، پامیاری، مروڦایه تی، ئابوری و ره وشتی... هتد، هاته کرن. هوزانغان ب فی چه ندی د چارچوڦه کا پوکه شاننه و پوخساریدا، پرسین گه له ک گرنگ و هویر و لوژیکانه د پیکهاته کا نه ده بی و هونه رییدا باس کرن، له ورا ره خنه گر، پیدڦیه ب دهر بازیوون ژ پوخساری ده فی، خوه بگه هینیه ناخی فه شارتی و گرنگ و نه ده بی ده فی و هزرا سهره کی ده فی و نفیسری نیشان بدهت کو هه مان ئارمانج و مه ره ما سهره کی نفیسریه، له ورا پیدڦیه نفیسره مروڦه کی زانا، بلیمه ت و تیگه هشتی بیت و بخوازیڼ جفاکی وی د خوشی و ئارامییدا بژیت و خه لک د ریڼه ووا ژیا نا خوه دا ب ره وشت و ب خوه شی و ته ناهی، لگه ل نیک بژین و ماڦی هه څدوو ب پارین و ره خنه گر ب ره خنا خوه یا جفاکی، بگه هیته گشت وان مه ره مین نفیسری.

2.2.2. په یف ستهتری:

همی دهمان نارمانج بؤ نفیسهری ژور گرنګه، چونکی راسته وخو یان ناراسته وخو د هزا دوستکرنا جفاکه کی نمونه ییبه و دخوازیت کو خوینه ری وی بګه هیتی، و رخنه گر دهه مان دهمدا، ب فان شروفه کاریتین خوه، دبیته نفیسهره کی نوی و بقی چندی به ره مه کی دیتر د ئافرینیت .

4.2.2. دورهییل:

بریتیه ژ وی دورهییل و چارچوفا دهق تیدا هاتیه به ره ه فکرن، کو په نګه هف چارچوفه ژ هزا پوکه شیا دهقی به رفره هتر بیت، بو نمونه په نګه دورهییل دهقی هه قالینی بیت لی هزا پوکه شیا وی، خیانهت بیت، یان به روقاژی فی چندی بیت. یا ن ژی " دورهییل، هه لګری تاییه تمه ندیین هه ری می، سه رویه ری پامیاری، جفاکی و ئایینی. "24 کو نفیسهر د وی دورهییلید، پویدان و چپروکی باس دکت و پلان ددهته کاره کته ران.

5.2.2. ریپاز:

بریتیه ژ وی ریپکا هه دبیا نفیسهری بؤ دهقی خوه هه لبرارتی. یا خود " د (فره نګا ئاکسفورد) دا هاتیه، کو ریپاز واته: گروپه کی نفیسهران، هونه رمندان و ... هتد، کو د بنه ما، جورری دیتنی و شیوازاندا، لګل ئیک هه فیشکن. "25 و لسه ری بنه ما، هف دهقه لدویف هزر و برین نفیسهری و لدویف سه رده می ژیا نا وی، دچپته د چارچو فی ریپاز هکا هه دبیدا " چ کلاسیزم، پومانسیزم، ریالیزم، داداییزم، ... هتد، یان قوناغاکا هه دبیا دیارکری " و رخنه گر ب شروفه کاریا خوه وان ریپازان تا ک تا ک یان تیکه ل ب هه فدوو دست نیشان بګه ت وی دهقی ل گوره وی وی ریپاز شروفه بګه ت " واته ژ بؤ دستنیشانکرنا هه ریپاز هکا هه دهبی یا وی دهقی پیدفیه راسته وخو یان ناراسته وخو، به لګه هه بن و وان به لګان شروفه بګه ت و ب دهقیه گری بدهت.

6.2.2. دم:

بریتیه ژ ده می پویدانا چپروکی کو په خنه گر پیدفیه ب به لګه فیه بسه لمینیت و خوینه ری خوه هایدار بګه ت یان تیبګه هینیت. هه رچنده هف ده مه ژ لایه کی دیفه به رفره هتر لی دهیت و دبیته " دستکته قتی هزی، شارستانی و زانستی یین هه نه ته وه یه کی کو ب دریزا هیا میژوی، یین بوینه میراتیا شارستانی وی نه ته وه وی و کاریه ری دئخسته سه نقشین داهاتیدا. "26 و هه په یوه سته ب ده میغه و فه کوله ر یان په خنه گر، ب دیارکرنا وی ده می، ده می پویدانان و په یوه دنیا وان ب کاره کته ران و دستکته قتی وی سه رده می دیار دکن. ب بوچونه کا دی " هه رده می، هف فی راستی تیبګه هین کو هه دبیا ت رویی راستی جفاکی نیشان ددهت، که واته نه چارین ژ بؤ تیبګه هشتنا هه جفاکه کی، دویچوونا میژویا وی جفاکی بګه ت و ژ وی گۆشه نیګایا کو هه دبیا تی په یوه ندییه کا باش یا لګل فره نګ و شارستانی هه تا ملله تاندا هه، له ورا ژ بؤ نیاسینا

مه رهم ژ په یف سته ری، هه وه کو په خنه گر لدویف وان په یف و ده سته واژه یان بچیت، یین باری و اتایی وان گرانتره ژ په یف دیتر و وان په یفان لدویف په وشه نبیری و تیبګه هشتن و سه ربورا خوه یا په خنه بی، هه ف و اتایان بؤ په یفا بګه ت. هه لبه ت گرنګ نینه کا چهند په یف بن.

3.2.2. سی جه مسه ری:

A. هزر: بریتیه ژ هه م و تیبګه هشتنا (خوینه ر یان په خنه گری) ژ دهقی، چونکی هه وه کی دهیته زانین هه دهقه هه لګری هزه کی یان چندی هزرانه کو بنده ب په وشه نبیری وی خوینه ریغه. که واته " هزر کرن لایه نین داهیته رانه و په خنه یا میسکی ب خوه فه دگریت و هف لایه نه ژی مفا وه رگرتنه ژ به لګه و هزر و بیران د میسکیدا. "21 ب بوچونه کا دی، ب فی چندی تا ک، ب مفا وه رگرتن ژ میسکی خوه، ب به لګه و برین به رده ست، به ر ب هزا نفیسهریغه دچیت و ب بکارهینانا دیارده و زمانی بکارهاتی، وه ک به لګه یین هه سته پیکری و به رجه سته، هزر یان هزرین سه رقه یین دهقی ئاشکرا دکت. هه لبه ت بؤ په خنه گر یان خوینه ری ژور گرنګه کو هزر د بابه ت یان هزا سه رقه ییا ده قیدا بګه ت، هه تا کو ب وی ریکی بګه هیته مه رهم و نارمانجا نفیسهری. هه ژ به ری چندیه کو " هزر کرن بریتیه ژ هه ر جوره بزافه کا زینی کو هه فکار بیت د لیکنان یان هه لکرنا پرسه کی، بریاردان یان تیبګه هشتنا بابه ته کی. "22 کو بیګومان هف هزرکرنه و ده رختنا هزا سه رقه ییا دهقی، په خنه گری چهند پینګا فکان نیزیکی نارمانج و مه رهما سه ره کیا نفیسهری دکت.

B. هه فپکی / مملانی: بریتیه ژ هه فدری یان به رامبه ریا دوو لایه نین به رجه سته، وه ک په یف ده سته واژه یان هه فپکیا هزی دنا ف ده قیدا. یا خود " هه فپکیا د بارودوخه کیدا دنا فبه را کاراکته ران یان دژبه ریا راستیا کاراکته ران _ د دراما و هه دبیا تا داستانی و هه روه ها چپروکه شیعراندا _ دبیتنی مملانی ... هه مملانی دکاریت یا دهرونی بیت ... یان ژی دکاریت مملانا دنا فبه را کاراکته ران و جفاک و ژینگه هیدا بیت. "23 خویایه کو هه فپکی و مملانی دنا ف جفاکیدا یا هه، و گشت هه بوون و بوونه وه ر، هه سته پیکری و نه هه سته پیکری، هه فدر یان هه فبه ری خوه یین هه بن. بؤ نمونه: (هه رد/هه سمان) (ئا ف/ئا گر)، (بلند/کورت)، (خودا/هه ریمه ن)، (باشی/خرابی)، (شه ر/ئاشتی)، و ... هتد، له ورا راسته وخو دنا ف ده قیدا ژی په نګه ف ددهت.

C. په یام / نارمانجا نفیسهری: سه ره کیترین و گرنګترین خال ژ بؤ په خنه گر یان خوینه ری، (په یام) یان (نارمانجا نفیسهر) یه و هزا نفیسهری ل پشت وان په یف و ده سته واژه یان دبیته په یامه ک، کو خوینه ری ئاسایی زوی ب زوی تیبګه هیت " له ورا په خنه گر ب بریتیزی و په یوه وکرنا پره نسپین شروفه کاریا په خنا جفاکی، دګه هیته وی په یامی یان وان نارمانجان.

نموونه بی، ...هند.) و ناراسته وخو رهخنه کا توند ل جفاک و دهسته لاتداران دگریت، کو بقی پهنگی سهرهدهری لگه ل تاکین کومه لگه می دهیته کرن و یا ژ همیان گرنگتر زی باس ل په یوه ندیا مری و بی پحا نه فینیی دکه ت، کو یا هاتیه بی بها کرن و ب شیوه یه کی نه جوان، ژ لایی زیره فانی زیندانی هاتیه پراکتیزه کرن، کو بیگومان هم خیانته تی ل کارئ پیروزی پویسان دکه ت و هم خیانته تی ل نه مانته تی دکه ت و هم خیانته تی ل خیزانا خوه دکه ت.

ژهمیان گرنگتر نه وه کو نفیسه ری راسته وخو باس ل نه مانا پشتگه رمی و ته ناها می کومه لگه می دکه ت“ کو هر تاکه ک دشیت هر تشته کی بقیت بکه ت. کاره ستا ژ همیان مه زنتر نه وه کو زیره فانی مال و نامویسا کومه لگه می ب خوه، زیده گافیان لسه مال و نامویسا تاکین کومه لگه می دکه ت، له ورا هر تاکه کی جفاکی، پیدقیه هایدار ی خوه بیت و خو نابیت باوهری ب زیره فنانان زی هه بیت.

3.1.1.1. **زیره فانی:** خویایه هر ده می باس ل زاراقین زیره فانی دهیته کرن و تاک گوهدار ببیت یان وی زیره فانی دبیت، راسته وخو باوهری و پشتراستی لده قی وی تاک یه پیدا دبیت“ واته هه رده م، زیره فان جهی باوهرینه و سهر و مال و نامویسان د پاریزن، لی نه گهر ب هویری به ری خوه بدهینه نه قی ده قی، دی بینین کو نه و چه مک و واتا لسه نه قی په قی ناهیته سه پاندن، واته نه زیره فانی نامویسا خه لکیه، به لکو دزی نامویسا خه لکیه و تاوانبارئ سهره کی قی کورتیله چپروکیه. هر وه کی د ده قیدا ناماژه پی هاتیه کرن کو دبیت: (زیره فانی زیندانی، ئیدی وه کی هه رجار، ل روژا سهره دانا دبه رخوره ناچت)“ ب بوچوونه کا دی، نه زیره فانه، ته نها ل وان ده مان د بهر خوه را دچوو و خوه لاد دکر، ده می هاتنا هه قزینا تاوانباره کی، نه و تاوانبارئ وی زیره فانی لیدکر و راسته وخو د قی کریارید، خیانته تا ل کارئ خوه کری.

3.1.1.2. **زیندان:** جهه که تاییه ته بو تاوانباران، لی د هه مان ده مدا جهه کی تاییه ته بو چاکسازیی، کو مه رما سهره کیا دانانا گشت زیندانان، چاکسازیا کومه لایه تیه، واته نه و که سین دچنه د زینداناندا و دهیته زیندانکر، راسته وخو و ناراسته وخو، هه ست ب تاوانا خوه دکه ن و لگه ل وان ئیش و نازارین دنا ف زیندانیدا، هه ست ب گونه هی دکه ن. هه لیه ت هنده ک جارن نه زیندانیه هه ست ب گونه ها خوه ناکه ن و شانازی ب گونه ها خوه دهن. هه روه کی دق ده قیدا نه م دبینین، زیره فانی زیندانان وه کی دهسته واژه یه کی خوه نیشان دده ن و تاوانا سهره کی د هه مان زینداناندا یه کو جهی چاکسازییینه، نه و زی حه ز زیکرنا زیره فانی زیندانی بو هه قزینا تاوانباریه.

3.1.1.3. **سهره دان:** ئیک ژدیاردین به ربه لاف دنا ف جفاکی مه دا کو پؤل وگرنگیا خوه هه یه، سهره دانه. ب په نکه کی کو کاریگه ری دئخیته د په یوه ندیین خیزانی وه فالینییدا. واته زورگرنگه کو تاکین جفاکی ب شیوه یه کی راسته وخو په یوه ندی لگه هه قدوو هه بیت و نه ق

دروستا نفیسه ری و تیگه هشتنا به ره مهین وی، پیدقیه ده م و دورهیلتن وان لدویف بارودوخی ده می و جهی، بهیته هه لسه نگاندن.²⁷ هه تاکو ب دروستی بگه یه په یاما نفیسه ری.

7.2.2. لایه نین بهرجهسته:

بریتیه ژ وان پرسپار و بهر سفین کو ب دریزاها خواندنا ده قی، د میشکی فه کوله ریان رهخنه گریدا دهین و دچن و هزرا وی دنازینن و وی بهر ب نارمانج و په یاما نفیسه ری نیزیکر دکه ن. هه لیه ت نه و پرسپار پیدقیه د بهر عاقل بن و خوینه ری ب لاریدا نه به ن.

3. پراکتیک

نه گهر لدویف بنه مایین رهخنا جفاکی به ری خوه بدهینه ده قین (به لگین میوی)، دی بو مه دیار بیت کو بهه را پتیریا هزین ده قی، بین لدور پرسین جفاکی زفریای و نفیسه ری زی راسته وخو و ناراسته وخو، خوه بی ل بهه را پتر ژ بوارین جوراوجورین دنا ف جفاکیدا _ سیاسی، ئایینی، په روه ده می و ... هند. _ کرینه خودان و ب شیوازه کی نه ده بیانه باس ل وان ته وهران کری و هز و مه ره مهین خوه زی بین ل پشت وان په یف و دهسته واژاندا، بین باسکرین و خوینه ری ب هزکرن و تیرامانین هویریینه هاندان، هه تاکو بگه هه په یامین سهره کیین وی.

دهق:

A. "عشق

زیره فانی زیندانی، ئیدی وه کی هه رجار، ل روژا سهره دانا دبه رخوره ناچت، هه قزینا تاوانبارئ زیندانکری یا مری.²⁸ نه گهر نه م تیگه هشتنه کا گشتی بدهینه ده قی، کو هر وه کی مه ژ ده قی هینایه دهر“ د خواندنا سهره ییدا فوکس و هزرا سهره کی دچپته سهر تاوانبارئ سهره کی کو نه دزیندانی دایه و جیبه جیکاری یاسایی دهوله تیییه. دروسته نه و بی دزیندانیدا، لی زیره فانی زیندانییه و نه ل پشت شفشین زیندانییه، به لکو ل دهرقه ی وان شفشان، زیره فانی ل زیندانیان دکه ت و وان دپاریزیت“ لی به روه قازی قی چه ندی، نه قی که سی _ زیره فانی زیندانی _ زیده گافی لسه دهسته لاتا خوه کریه و ب چافی پیسی به ری خوه دایه نامویسا زیندانیان، ب تاییه تی نه و زیندانی وی حه ز ژ هه قزینا وی کری، کو بیگومان نه قه تاوانه کا مه زنه کو نه زیره فانه بی تووشبووی.

3.1.1. دیاردین جفاکی:

(زیره فانی، زیندان، سهره دان، د بهر خوه پاچوون، هه قزینی، تاوانبارئ زیندانکری، مری)

نه گهر ب هویری به ری خوه بدهینه نه قی ده قی، دی بینین کو نفیسه ر به دست دانان لسه برینن کومه لگه می، هه م دیاردین جفاکی بین به ربه لاف ل قی سهره می نیشان دده ت و هه م فان ته وهران باس دکه ت: (پرسا زنی، داپه روه ری، جیاوازی چینایه تی، بازیری

په یوه نډیه د جفاکې مه دا، خوه د چارچوفې سهره دانیدا دبینته څه و نه گهر هویرتر بهرې خوه بدهینه فې په یوه نډی، سهره دان جورې ب هیژې و لاوازی هه قالینی و مرؤفانی د هسنتیشان دکته، واته هندی سهره دان پتر بن هه قالینی و مرؤفانی ب هیژتره و بهرخوازی فې چهنډی ژې دروسته.

نه گهر بهرې خوه بدهینه فې ده قی دی بینین کو دوو سهره دان گه له ک د بهرجهسته و دیارن: (وهکی هه رجار ل روژا سهره دان د بهرخواهرا ناچت.) هه روهکی ژ فې ده قی دیار، راسته وخو باس ل هه قزینا تاوانباری دکته، کو ژ بؤ پرسپارا دوخ و سهره ده ریا زیندانی و زیندانیان و چه و انیا ژیا هه قزینی خوه، نه څه که سه دچپته زیندانی و سهره ده ریا خوه ددهت" لې ب شپوهیه کی ناراسته وخو، باس ل سهره دانه کا دی ژې دهپته کرن کو نه و ژې سهره دان و دیتن و دیوچونه کا تک لایانه، ژ لایې زیره قانی زیندانی، کو په ننگه وې نافرته، هه قزینا تاوانباری هچ ناگه ه ژ فې چهنډی نه بیت و ب تنی زیره قان، بؤ دلې خوه د بهرخواهرا دچیت و سهره دان وې دکته، کو بیگومان نه څه عه شقه کا ئیکلایه نیه.

4.1.3. د بهرخواهرا چوون: واته خوه پیکخستن و لیکدانه کا نه رینی لدویف پیفرین وی تاکی وی جفاکی، واته لدویف حهزا خوه و جورې تیگه هسنتا خوه و نه و نه رکې ب وی هاتیه پاسپاردن، سهره بهرې خوه پیک دنیخت. نه گهر بهرې خوه بدهینه فې کورتیله چپروکی، نه څه دیاردهیه ب فې په نگی هاتیه باسکرن کو ته نه ل پوژین سهره دان هه قزینا وی تاوانباری، د بهرخواهرا چوویه وخوه پیک و پیک کریه، واته په ننگه بهرې وان سهره دانان، ب فې په نگی ل بهرخواهرا نه چوویه و هند گرنگی ب سهره بهرې خوه نه دایه، به لگه لسره فې چهنډی ژې نه وه کو پشته هه قزینا تاوانباری دمريت، ئیدی نه څه زیره قانه وهکی بهرې نوکه، د بهرخواهرا ناچیت، ب بوچونه کا دی خوه لیکدان و بهرخواهرا چوونا وی راسته وخو، په یوه ست بوویه ب وې عه شقا تک لایانه _ یان دوو لایانه! _ کو د بوونه هؤکار بؤ وې خوه لیکدانی و نه گهر ژیده رې فې خوه لیکدانی، وهک هؤکاری سهره کی، هه قزینا تاوانباری، نه مر با، په ننگه بهر ده وام دا بهرخواهرا چیت و بؤ دوخې بهرې هه قنیا سینا وی لگه ل وې نه دزفریه څه.

نمونه: "زیره قانی زیندانی، ئیدی وهکی هه رجار، ل پوژا سهره دان د بهرخواهرا ناچت."²⁹

5.1.3. هه قزین/هه قزینی: ژ دیاردین بهر به لاف و ب هیژ، کو گه هسنتیه رادی پیروژی، دیاردا هه قزینی به په ننگه کی کو لدویف یاسا و ریسا و دابونه ریتین کورده واری، سهره رای ئایینی نابت ب هچ په ننگه کی خیانت بکه فیه د چارچوفې هه قزینی، واته هه قزین چ نیر و چ می، پیدقیه ب باوه ریه کا ته مام لگه ل ئیک بژین و هر لسره فې بنه مای ژې نه څه زارافه یه (هه قزین) هاتیه بکاره یان، کو دوو کس لگه ل ئیک دژین و هر لسره فې بنه مای ژې نه څه دیاردهیه،

ژور ب شپوهیه کی بهرجهسته دده قیدا هاتیه نیشاندان، چونکی جهخت لسره (هه قزینا تاوانباری) دهپته کرن و گشت چپروک لسره په یوه نډیا فې هه قزینی و په یوه نډیا وې لگه ل هه قزینی و لگه ل زیره قانی زیندانی دزفریت، واته نه گهر ژ گوشه نیگایه کا کورده واری بهرې خوه بدهینه نه فې په یقی، نه و هه قزین ب دروسته ای ب نه رکې خوه رابوویه، لې که سی سیی کو زیره قانی زیندانی، ب شپوهیه کی ناراسته وخو _ نه گهر نه وې ژنی ژې حهز ژ وی زیره قانی نه کربیت. مایې خوه د ژیا نا هه قزینا وانا کریه.

نمونه: "هه قزینا تاوانباری زیندانی کی می مری."³⁰

6.1.3. تاوانبار: تاوانباری ژوان دیاردانه کو دنا ف هه می جفاکاندا هه نه و هر ژ دهسپیکا مرؤفایه تی _ نه گهر بؤ سهره ده می هابیل و قابیلی ب زفرینه څه. _ نه څه دیاردهیه هه بوویه" واته ژور ناساییه کو ببیته دیاردهیه ک دنا ف چپروکاندا، لې نه گهر لدویف فې په یقی، واته (هه قزینا تاوانباری) لسره په یفا تاوانباری ب پراستین، په ننگه راسته وخو و ناراسته وخو، هنده ک تاوان بهپته دیارکرن.

بهرې هر تشته کی، نفیسهری تاوان تاوانباری دیارې چپروکی، دیار نه کریه" واته دیار نینه کو نه څه تاوانباره ب چ تاوانه کی که تیه د زیندانی؟ لې نه گهر هویرتر بهرې خوه بدهینه ناهه پوژا فې چپروکی و پویدانین وې لیکدانه یه څه، تاوانباره کی دیتر ب تاوانه کا جیاوازتر و ل جهی دیارتر، کو جهی پاککرن و چاکسازیا تاوانبارانه دهپته دیتن و نه و ژې تاوانا حهز ژیکرن و دیوچونا هه قزینا تاوانباریه، ژ لایې زیره قانی زیندانی، له ورا دی شین بیژین کو چپروک لسره مزینترین تاوان و تاوانباری کو هه مان زیره قانی زیندانی پادوستیت، واته ب بوچونه کا دی تاوانباری سهره کی کو نفیسهر وهک دیارده دنا ف جفاکی باس دکته، زیره قانه و تاوانا وی ژې دویفکه تنه نامویسا که سین بی تاوان دزیندانی، لې نه یی گرتیه و نازادانه مژویلی تاوان و ژیا نا خوه یا ناساییه.

7.1.3. مری/ مرن: وهک ئیک ژ نه خوشترین دیاردین جفاکی، کو هه می که سان دگریته څه و هیچ که سه ک، ب هچ په ننگه کی ژې پزگار نابت و هه روه کی د گوتننن مه زاندا هاتی: (مرؤف توفی مرنیه). واته ب هر شپوهیه کی بیت و د هر دوخه کیدا بیت، نه و تاک دی مريت، لې نه گهر نه فې دیاردی ب فې کورتیله چپروکی څه گری بدهین، دی بینین کو باس ل مرنه کی هاتیه کرن کو ب گشتی پیره و چپروکی و نه رکې کاره کته ره کی د گوهریت: (هه قزینا تاوانباری زیندانی کی یا مری.) ب په ننگه کی کو کاریگه ری لسره د ورون و سهره بهرې کاره کته ری سهره کی چپروکی دکته، واته هند د ورونی وی بقی مرنی تک دچیت و هه روه سا د جورې سهره بهر و سهره ده ریکرنا خوه دا توشی سستی و لاوازیی دبیت. (ئیدی وهکی هه رجار، ل پوژا سهره دان د بهرخواهرا ناچت).³¹

2.3. په یف سه نته ری:

چونکه د جفاکې مه دا _ کورده واری _ دویفچوون و چافخستن لسه نامویسا که سه کی، ب تاوان دهیته هژمارتن و کاره کی بی پوهشتیه کو چاف ل هه قژینا که سه کی بهیته کرن. هه لبه ت بی پوهشتیه گه له ک جوړین خوه هه نه، لی بی پوهشتیا ژ هه میان مه زنتر نه وه کو تاك/ زیره فان د لوتکا دهسته لاتداریا خوه دا، بی پوهشتیه لگه ل بی دهسته لاتان بکه ت دویفچوونا هه قژینا تاوانباران بکه ت.

B. 3 / هه قپکی:

بیگومان د خالا هه قپکییدا باس ل جه مسه رین هه قڈژ و بهرامبه ری هه ق دهیته کرن“ کو نفیسه ری وه ک په یف و دهسته واژه یا خود وه ک هزین هه قبه ری ئیک هیناینه د ده قی خوه دا و بقی چه ندی راسته وخو بالا خه لکی بهر ب هزا سه ره کی و نه په نیا ده قی پادکیشیت و هه روه سا راسته وخو خوینه ری بهر ب خالا سه ره کیا هه ر ده قه کی نه ده بی دبه ت، کو هه قپکیه و وه ک هیفتینی پیکه گریدانا گشت توخمین نه ده بی، پوئی خوه دگریت.

هه لبه ت ب هیزترین ده ق، نه و ده قه کو هه لگری هه قپکی یا ن مملانه یا هزی بیت. زیده باری قی چه ندی، نه گه ر هه قپکی و مملانی د ده قیدا نه بیت، خوینه رهیچ تام و چپزه کی ژ ده قی وه رناگریت و وه ک کاره کی ساده و ساکار و بی بها دهیته دیتن“ له ورا نفیسه ر قی چه ندی ب باشی هه ست پیدکه ت و ب جوانی ژی نه و خالین هه قبه ری ئیک د ده قی (عشق) دا وینه دکه ت و بالا خوینه ری بهر ب کویراتیآ نارمانج و په یاما خوه دبه ت:

A. هز: (باوهری \neq بی باوهری)، (پیکگری دکاریدا \neq خیانه ت دکاریدا)، (دهسته لاتداری \neq بی دهسته لاتی) و ... هتد.

B. په یف: (زیندانی \neq نازاد)، (روژ \neq شه ق)، (دبه رخوه راجوون \neq بی سه ربه ری)، (تاوانبار \neq بی گونه ه)، (مری \neq ساخ)، (عشق \neq خیانه ت)

4.3. دورهییل:

خویایه نه گه ر نه م ب هویری، بالا خوه بدهینه پویدانین کورتیله چپروکی و ل کار و کریارین کاره کته ران ب نیرین، دی بینین کو (خیانه ت) دژره یلا سه ره کیا نه قی ده قیه“ به لگه لسه ر قی چه ندی:

1- ل روژا سه ره دانا دبه رخوه راجیت. (زیره فانی زیندانی) 2- پشتی هه قژینا تاوانباری مری ئیدی دبه رخوه راجیت. (زیره فانی زیندانی) نه گه ر نه م ب شیوه یه کی گشتی لسه ر چه مکی خیانه تی ده قی کورتیله چپروکیدا ب راوستین، دی بینین کو خیانه تا زیره فانی چه ند لایه نان هه دگریت: 1- خیانه ت ل بنه مایین کاری، وه ک پولیس یان زیره فان. 2- خیانه ت ل بنه مایین پوهشتی، چونکی چه ژ هه قژینا که سه کی دی کریه. 3- خیانه ت ل بنه مایین مرقایه تی، چونکی د چوارچوکه کی یاساییدا، وه ک دهسته لاتدار چه ژ هه قژینا تاوانباره کی بی دهسته لات دکه ت و بهر و قارژی قی چه ندی، دشیا چه ز

A- زیره فانی زیندانی: چافدیر، جهی باوهری، ریغه به ری جهی سه ره دانی، پیرگریتن، پاریزگری، چاکسان.

B- سه ره دان: دیارده یه کا جوان، پاراستنا په یوه ندیان، بینین، ب هیزکرن په یوه ندیان، مرقایه تی، بهر ده واما په یوه ندیان.

C- د بهر خوه راجوون: جوانی، لیکدان، ماقیلی، پیکخستن، پاقری.

D- هه قژین/هه قژینا تاوانباری: ژینا ژن و میران، بهخته وه ری، نه ریت، نه ریته کا جفاکی، نایین، گه هشتن ب چه ز و هیفیان، دویرکه قتن ژ ب تنی بوونی.

3.3. سی جه مسه ری:

A. 3 / هز: (نه قینی، تاوانباری، بی رهوشتی)

نه گه ر ب شیوه یه کی گشتی به ری خوه بدهینه نه قی ده قی، دی بینین کو نفیسه ری چه ند هزه ک نازراندینه و بالا خوینه ری بی بو ده قی پاکیشای، ب په ننگه کی کو هه ر که سه ک لدویف تیگه هشتنا خوه یا سه ره تایی و بی کویربوون د ناخی ده قیدا دگه هیته وان هزرا:

a. نه قینی: نه گه ر د خواندنا ده ستپکیا نه قی ده قی هویر بینه قه، ئیکه م هز بو مه دیارده بیت، نه قینی، کو بیگومان نه قینی کا تاك لایه نیه، چونکی هه روه کی ژ ده قی دیار، کاره کته ری سه ره کی ده قی کو زیره فانی زیندانی، بوویه نه قیندار و چه ز ژ هه قژینا ئیک ژ وان تاوانبارین د زیندانی کریه، به لگه لسه ر قی چه ندی ژی: 1- بهر خوه راجونا زیره فانی 2- ئیدی وه کی هه رجار پشتی مرنا هه قژینا تاوانباری بهر خوه ر ناچت. که واته راسته وخو ئاماژه ب دوخی ده روونی زیره فانی دکه ت.

نفیسه ری د دوو دمین ژیک جیاوازا باس ل هه ستی زیره فانی کریه و ل وان دمین کو هه ستی خوه دهریبه ب جوانی و ژور ساده نیشان دایه: 1. نه و ده می هه قژینا تاوانباری، زیندی و ژ بو سه ره دانا ن دهاته ده ق هه قژینی خوه و زیره فانی نه ق چه ند ب ده لیقه دزانی و ژ بو وی، دبه رخوه راجو و وه کو پیویست خوه ریگ دئیکست. 2.

دوخی دوی بی باس ل ده می مرنا هه قژینا تاوانباریه، کو ئیدی کاریگه ریه کا نه رینی لسه ر هه ستی وی کریه و بوویه نه گه ری هندي، ئیدی دبه رخوه راجیت و خوه خه مبار ژ قی پویدانا دلته زین نیشان دبه ت.

b. تاوانباری: ب خواندنه کا سه رقه یی و پوکه شانه، ژ بلی هزا نه قینی، هزا تاوانباری ژی یا بهرجه سته و دیاره“ ب په ننگه کی کو باس ل زیندان، زیندانی، تاوانبار و سه ره دانا تاوانباران د زیندانا ن دهیته کرن و نه قه راسته وخو هاتیه نیشان دان، لی نه گه ر ناراسته وخو به ری خوه بده نی، دی شیین کار و کریارین زیره فانی زیندانی ژی ب تاوان _ وه ک مه زنترین تاوان _ ل قه له م بده ی.

c. بی پوهشتی: نه ق هزه ژی ژ نه نجامی فهم و تیگه هشتنا خوینه ری په یدا دبیت، کو په یوه سته ب پوهشتی دنا ق جفاکیدا“

کریه زیره فان. 2- په خنه ل جفاکه کا بی باوهر دگریت کو نه شین باوهریا خوه ب دسته لاتئ بین و پهنگه د کومه لگه هیدا ژئ نه ف جوره پویدانه هه بن، لئ گرنه نه وه کو که سین دسته لاتدار نابیت، خراب دسته لاتا خوه بکار بین، به لکو پیدفیه زیره فانی مال و نامویسا خه لکئ ناسایین جفاکی بن. 3- په خنه ل جورئ سهره دهریکرنا لگل نافرته ئ دهنه گرتن، کو پهنگه هیچ بهایه ک نه دایه وئ و بیئ کو های ژ زیره فانی هه بیت، زیره فان لئ عاشق بوویه. هه چنده زن که سهکا وه فادار بوویه وخیانه ل هه فزینئ خوه نه کریه، لئ زیره فان وه که رهسته بهرئ خوه دایه وئ و هه تا تاوانبار د زیندانی دابیت، نه و دی حه ز ژ وئ که ت و پهنگه بخوازیت پشتی هینگی ژئ ناریشان بو وئ دروست بکه ت.

C. تراژیدی: (هه فزینا تاوانبارئ زیندانکری یا مری. 32) دقئ: ده قیدا خه مه کا ریالیستی هه ژ دستپیکئ هه تا دویمه ایکی دیار و بهرجه سته یه، نه و ژئ خیانه ت د کاریدا کو ژ لایئ زیره فانیغه هاتیه نه جامدان. دوهمین دیمه ئی تراژیدیا ریالیستیا نه، مرنا هه فزینا تاوانباریه، کو هه م خه مه کی بو تاوانباری دروست دکه ت و هه م بو زیره فانی و هه م بو خوینه ری. هه چنده پهنگه خوینه ژ گوشه نیگایه کیغه، که یف ب قئ مرنی هاتبیت کو بوویه نه گهرئ هندئ زیره فان نه گه هیته مه رمین نه جوانین خوه و نه و زن ژ دستئ وی زیره فانی بزگار بوویه. ژ لایه کی دیفه نفیسه ر ب قئ مرنا ژ نیشکه کیغه نارامیه کی دده ته خوینه ری و خوینه ری ژ دله راوکتیا پشتی نازاد بوونا هه فزینی وئ، رزگار دکه ت.

2.5.3. پریبازا پومانسیزمی:

نه گهر ژ گوشه نیگایه کا پومانسیزمیغه ژئ بهرئ خوه بدینه نه فئ کورتیه چیروکی، دئ بینین کو د چند دیمه ناندا نه ف عه شقه دهنه ت دیتن:

A. عه شقا ژنی بو زه لامئ خوه بی تاوانبار (کو بیگومان نه ف عه شقه ژئ نه جامئ وان سهره دانان دیار دبیت کو سهره هه فزینی خوه ل زیندانی دده ت و نه گهر عه شق نه بیت، گه له ک هؤکار دئ هه بن کو نه و زن نه چپته زیندانی و سهره دانا هه فزینی خوه نه که ت.)

B. عه شقا زیره فانی بو ژنا تاوانباری پهنگه ئیک لایه نه بیت. (زیره فانی زیندانی، ئیدی وهکی هه رجار، ل پوژا سهره دانا دهرخوهره ناچت، هه فزینا تاوانبارئ زیندانکری یا مری. 33) هه روهکی دیار گشت ده ق، دهرپینئ ژ وئ عه شق و حه زژکرنئ دکه ت، چونکی ب مرن و نه هاتنا هه فزینا تاوانباری، ئیدی زیره فان توشی خه م و په ژاره یان دبیت و وهکی هه ر جار دهر خوره ناچیت. C. پهنگه عه شقا هه فزینا تاوانباری بو زیره فانی زیندانی (عه شقا دوو لایه نی).

6.3. دم:

ژ هه ر که کا دی ل دهرقه ی زیندانی دکه ت، بیئ کو دسته لاتا خوه بکار بینیت. 4- خیانه ت ل بنه مایین جفاکی، کو پهنگه راسته وخو بشیئین ب خیزاننیه گری بدیهین و نه ف زیره فانه ب خوه ژئ خودان هه فزین بیت و ب قئ چهنئ وهک تاکه کی دنا ف جفاکیدا، خیانه تی ل هه فزینا خوه ژئ دکه ت. و... هتد.

سهره پای قئ چهنئ وهک دوره ئلا هه ری می و جوغرافی ژئ، پویدانین کورتیه چیروکی بین دهریمه کا گرتیدا پویداین و نفیسه ری، خوینه ر ژ چارچو ف و هه ریما زیندانی نه هینا یه دهر. هه رچه نده ب هایدارکرنا خوینه ری، ژ مرنا (هه فزینا تاوانباری)، بو دهمه کی کورت بالا وی بهر جهه کی دیئ جوغرافی، کو جهئ مرنا وینه، دویر ژ جهئ جوغرافی زیندانی دبه ت، لئ نه و جه ف هشارتی هیلا یه و دستنیشان نه کریه.

5.3. پریباز:

بهه را پتیریا چیروک و کورته چیروک و کوتیه چیروکی کوردی لسه ر پریبازا ریالیزمی دهنه بهر هه فکرن و نه ف چنده ژئ بو دوخ و سهره برئ جفاکی و نه و پویدان و دیاردین بهر به لاقین دنا ف جفاکیدا دزفریته ف، کو نفیسه ر بقئ چهنئ پتر بالا خوینه ری خوه بهر ب ده قین خوه را دکیشیت و پهنگه کاودانین سیاسی و نابوری و نایینی و جفاکی و داب و نه ریت و... هتد، ژئ هؤکار بن بو هندئ کو خه لک و خوینه ر پتر بهر ب پویدانین ریالیستی بچن و خوه ژ خه یال و ناشو پا بی نه جام بدنه پاش.

هه ر لسه ر قئ بنه مای ژئ نه گهر بهرئ خوه بدینه نه فئ کورتیه چیروکی، دئ بینین کو پویدانه کا ریالیستی یا تیکه ل ب نه دبه یه تی هه لبرژارتیه و باس ل چهنین ته وهرین گرنکین جفاکی دکه ت و وهک نفیسه ره کی پیگیر، خوه ل پرسین کومه لایه تی دکه ته خودان. نه و ریبازین دقئ ده قیدا هاتینه بکار هینان، نه وین لخورینه:

1.5.3. پریبازا ریالیزمی:

A. ریالیزما وینه یی: د ئیکه م خواندنا نه فئ ده قیدا، ژیوارئ ریالیستی، بیئ هیچ دستکاریه کی هاتیه نیشاندان و وینه کی ته مام ژ عه شقه کا ئیک لایه نی، لگل چند دیار دهریان وینه دکه ت و د چارچو فئ وینه یه کی مه زنتر نیشا خوینه ری دده ت.

نموونه: زیره فانی زیندانی، ئیدی وهکی هه رجار، ل پوژا سهره دانا دهرخوهره ناچت.

واته وینه یی زیندان، زیندانی، تاوانبار و هه فزینا تاوانباری، بیئ دستکاری و کیم و زیده کره کی، نیشا خوینه ری دده ت و خوینه ری د جوری تیگه هشتن و بریار دانی نازاد دکه ت.

B. ریالیزما په خنه گرانه: نه گهر ژ گوشه نیگایه کا دیترا ریالیستی یان ریالیزمی، بهرئ خوه بدینه نه فئ ده قئ، نفیسه ر ناراسته وخو هنده ک په خنه یان دگریت، بونموونه: 1- په خنه ل دسته لاتدرین یاساییین کاری دگریت کو های ژ زیره فانی نینه و که سه کی مه ترسیدار

شیوهیهکی بیت، دی شین سهردهدهری لگه ل زیندانی و خیزانین وان بکن.

- E. هه قزینا تاوانباری چ تاییه تمه ندی هه نه؟ جوانه، سهرنجراکیشه، گهجه؟ ئایا خیانهت ل هه قزینی خوه کریه و دهلیفه دایه زیره قانی؟
F. بوجی دمريت؟ نه ساخه یان ب هۆکارهکی دمريت؟
C. 3 / په یام:

دویمهیک خالا سی جه مسهران و دویمهیک خالا شروقه کاریا دهقیه، کو رهخنهگر ب خواندنهکا هویر و پشتی گشت وان شوش خالین بهری، _ ئه وین مه ئامازه ب وان داین _، دگه هیته فی ئه نجامی و بقی رهنگی، ئه وی جیهانا نمونه یی یان باژیری نمونه یی د هزرا نفیسهریدا، دیاردکته و خوینهری هایداری وی جیهانا فهشارتی دکته.

په یاما سهرهکیا ئه فی دهقی یا نفیسهری دهقی ده قیدا، نیشاندانا گهنده لیپیه کو هتا یی گه هشتیه ده زگه هین پۆلیسان کو جهی مه ترسییه. ههروهسا نیشاندانا بی رهوشتیا یاسایی و دهسته لاتدارین یاسایینه کو هه می کاروکیار بۆ وان حالان و بۆ که سین دی حهرام و رهنگه، گه له که سین دی ل ده رفه ی زیندانی و جفاکیدا هه مان کاری زیره قانی ئه نجامدینه، هاتینه کوشتن یان د زیندانکرینه، لی هه مان که سی فان تاوانباران دگریت، ئه و ب خوه یی فی تاوانی ئه نجام ددهت و بیی ترس، له ورا دی شین بیژین کو هه ردهم یاسا سهره ر نینه و پیدقیه دوپچوون لسهر که سین یاسایی ژی هه بیت، بهینه دادگه هکرن و زیندانکرن.

4. ئه نجام

1. نفیسهری ب دروستی هه ست ب جفاکی و ئیش و ئازارین جفاکی کریه و ب گشتی ره خنی ل جفاکی دگریت.
2. نفیسهر هه ر چهنده راسته وخو هنده ک ته وهر و دیاردین جفاکی باس دکته لی هزرا سهره کی یا د په یام و ئارمانجین دهقی خوه دا فهشارتین. نفیسهری په یاما خوه هه م ب شیوه یی فهشارتی ل پشت وان په یف و دهسته واژاندا باس دکته و هه م ئه و دهق کو راسته وخو باس ل دیاردهیه ک یان چهنده دیاردین زه قین دناق جفاکیدا دکته کو هه مان هزرین ساده و ساکاری نفیسهرینه بۆ که سین ساده و ساکار و ئه وین سهرقه سهرقه د دهقی دگهن، باسدکته.
3. ل پشت په یف و دهسته واژه یین هه ر دهقه کی _ لدویف تیگه هشتنا نفیسهری _ جفاکه کی نمونه یی، بهرجهسته و دیاره، واته هزرا سهره کی نفیسهری، ب شیوهیهکی گشتی دروستکرنا باژیره کی نمونه ییه.
4. خیانهت مه زنتین تاوانه، کو دهقی ده قیدا هاتیه به جهسته کرن.
5. دهقی ده قیدا نه ئارامیا دهروونی، ژ به نه بونا ئاسایشا جفاکی د زیندانیدا، یا بهرجهسته و دیاره.

ئه و دهمین دهقی ده قیدا هاتینه بکار هینان، لدویف پسته سازیا دهقی، دهمین خوارینه، کو رویدان تیدا هاتینه رویدان و کاره کته ران تیدا رۆلین خوه گپرانیه.

A. دهمی نه بوورییه: زیره قانی زیندانی ئیدی وهکی هه رجار ل رۆژا سهره دانا دهرخوه ر ناچت.

B. دهمی بوورییه ته مامه: هه قزینا تاوانباری زیندانکری یا مری.

C. لی ب شیوهیهکی گشتی، دهمی ئه فی کورتیه چپوکی، دهمه کی هه قه ره خه و گشت دهق د چارچوکه کی ئارام و بهرده واما دزقریت، کو هه قسه رده مه لگه ل هه ر دهمه کی و ئه و دهمه کو نفیسهر و خوینه ر ب هه قرا تیدا دژین و نفیسهر ب شیوهیهکی هه ستپیکری، وان دیمه نان وینه دکته و خوینهری ژ کاره ساتین وان رویدانان هایدار دکته.

ب بوچوونه کا دی، هه ر که سه ک ل هه ر سهرده مه کیدا بژیت، هه ست ب فی مه ترسیی دکته و ئه فی کاره ساتی، ب مه زنتین مه ترسیا سهرده می خوه دزانیت، چونکی د ژيانا ئاساییا هه ر تاکه کیدا، باوه ری ب ده زگه هین ئاسایش و پاراستن و زیره قانیا وهلاتی، گرنگیه کا زۆر هه یه و ئه ق باوه ریه دبیته هۆکاری، ئارامیا دهروونیا وان تاکان و بقی چه ندی ژی جفاکه کی ساخه لم د وی سهرده میدا دهیه دروستکرن.

7.3. لایه نین بهرجهسته:

ههروهکی بهری نهو ئامازه ب وی هاتیه دان، دهقی خالیدا دی باس ل هنده ک ژ وان پرسیار و بهرسقان کهین کو ب دریزهیا خواندنا دهقی لده ق خوینهری دروست بووین:

ئه گه ر ب گشتی بهری خوه بدهینه دهقی، سی که سایه تی رۆلی خوه دگپن، کو پیکهاتیه ژ دوو ره گه زان:

1. ره گه زی نیر: پۆلیس (زیره قان زیندانی) + تاوانبار
 2. ره گه زی می: هه قزینا تاوانباری
- A. بوچی زیره قان دی حه ز ژ هه قزینا تاوانباری کهت؟ چونکی ب دروستی د ئه رکی خوه نه گه هشتیه و ب ئه رک و جهی خوه یی پیروز، نه یی پیگیره.
- B. بوچی زیره قانی زیندانی نه مایه جهی باوه ریه؟ چونکی ئه رکی خوه، بۆ کارین خراب بکارهینایه و لدویف هه قزینا زیندانین بی دهسته لات دکه قیت.

C. هه قزینا تاوانباری چ که سه که؟ که سه کا ساده و خیزانداره و حه ز ژ هه قزینی خوه دکته، کو د نه خوه شیاندا ژی هه قزینی خوه بتنی ناهیلیت و هه ر ماوه ماوه دچپته زیندانی و سهره هه قزینی خوه ددهت و هیه های ژ زیره قانی زیندانی ژی نینه.

D. بوچی ل زیندانی، ئه ق جوړه کاره هاتیه ئه نجامدان؟ چونکی دهسته لات و یاسا ب گشتی، هه میی د دهستی واندا و ب هه ر

5. لیستا ژێده‌ران

1.5. په‌رتوک ب زمانی کوردی:

خالد علی سلیمان‌هی، به‌لگین میوی - چیرۆکین پر کورت، چاپ‌خانا هوار، دهوک، 2014.

شقان قاسم نژیرویی، پێباز و مژارین ئه‌ده‌بی/ فه‌کۆلین و وه‌رگێرانین ئه‌ده‌بی، چاپا ئیکێ، چاپ‌خانا گهنج، سلیمان، 2018.

دکتۆره شوکریه رسول، ئه‌ده‌بی کوردی و هونه‌ره‌کانی ئه‌ده‌ب، مگاب‌علیم‌العالی، جامعه صلاح‌الدین، اربیل، 1989.

2.5. په‌رتوک ب زمانی فارسی:

رابرت فیشر، آموزش تفکر به کوردکان، ترجمه: دکتر مسعود صفایی مقدم و افسانه نجاریان، چاپ پنجم، انتشارات گوزن، اهواز، 1397.

رچا سید حسینی، مکتب‌های ادبی، جلد اول، چاپ یازدهم، چاپ نوبهار، موسسه انتشارات نگاه، تهران، 1376.

ژان پۆل سارتر، ادبیات چیست؟ ترجمه: ابوالحسن نجفی و مصطفی رحیمی، چاپ پنجم، چاپ رشده، کتاب زمان، تهران، 1356.

دکتر عبدالحسین زرین کوب، آشنایی با نقد ادبی، چاپ ششم، چاپ‌خانه مهارت، انتشارات سخن، تهران، 1380.

دکتر عبدالحسین فرزاد، درباره نقد ادبی، چاپ اول، چاپ افتاب، نشر فگره، تهران، 1376.

د.محمد غنیمی هلال، ادبیات تکبیلی/ تاریخ و تحول اپر پژییری و اپر گزاری فرهنگ و ادب اسلامی، ترجمه و تحقیق: دکتر سید مرتجی ایت‌الله زاده شیرازی، چاپ اول، چاپ‌خانه سپهر، انتشارات امیر کبیر، تهران، 1373.

دکتر منصور پروت، آشنایی با مکتب‌های ادبی، چاپ اول، چاپ چاووشگران نقش، انتشارات سخن، تهران، 1385.

میمنت میر صادقی، واژنامه هنر شاعری \ فرهنگ تفصیلی اصکلاحات فن شعر و سبک‌ها و مکتب‌های آن، چاپ دوم، چاپ میهن، انتشارات کتاب مهناز، تهران، 1376.

3.5. په‌رتوک ب زمانی عه‌ره‌بی:

1. بیار ف. زیما، النص و المجتمع/ افاق علم اجتماع النقد، ترجمه: أنگوان أبو زید، الگبعه الّولی، مرکز دراسات الوحده العربیه، بیروت، 2013.

پیر زیما، النقد الاجتماعي نحو علم اجتماع للنص الأدبی، ترجمه: عابده لگبیه، الگبعه الّولی، دار الفكر للدراسات والنشر و التوجیع، القا‌ره، 1991.

4.5. گوڤارین زانستی:

زینب نوروزی و دیگران، تحلیل جامعه‌شناختی شخصیت در رمان بادبادک باز، متن پژیویی ادبی، سال 18، شماره 60، دانشگاه بیرجند، تابستان 1393.

سیده اکرم رخشنده‌نیا و معصومه نعمتی قزوینی، تحلیل مقایسه‌ای اشعار نازک الملائکه و فروغ فرخزاد از منظر نقد اجتماعی، پژوهش نامه زبان، پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی، سال پنجم، شماره اول، دانشگاه گیلان، بهار و تابستان 1393.

فرحناز معبودی و علی محمد مؤثنی، نقد اجتماعی - سیاسی رمان بادبادک باز به روش ساختگرایی گلدمن، متن پژیویی ادبی، سال 22، شماره 75، دانشگاه ازاد اسلامی کرج، بهار 1379.

کبری روشنفکر و معصومه نعمتی قزوینی، مبانی نقد اجتماعی در ادبیات، دانشنامه علوم اجتماعی، دوره 1، شماره 4، دانشگاه تربیت مدرس، زمستان 1389.

6. په‌راویژ

1. دکتۆره شوکریه رسول، ئه‌ده‌بی کوردی و هونه‌ره‌کانی ئه‌ده‌ب، مگاب‌علیم‌العالی، جامعه صلاح‌الدین، اربیل، 1989، ل (7).

2. دکتر عبدالحسین زرین کوب، آشنایی با نقد ادبی، چاپ ششم، چاپ‌خانه مهارت، انتشارات سخن، تهران، 1380، ص (29).

3. ژان پل سارتر، ادبیات چیست؟ ترجمه: ابوالحسن نجفی و مصطفی رحیمی، چاپ پنجم، چاپ رشده، کتاب زمان، تهران، 1356، ص (42).

4. میمنت میر صادقی، واژنامه هنر شاعری \ فرهنگ تفصیلی اصکلاحات فن شعر و سبک‌ها و مکتب‌های آن، چاپ دوم، چاپ میهن، انتشارات کتاب مهناز، تهران، 1376، ص (271).

5. هه‌مان ژێده‌ر، هه‌مان لاپه‌ره.

6. زینب نوروزی و دیگران، تحلیل جامعه‌شناختی شخصیت در رمان بادبادک باز، متن پژیویی ادبی، سال 18، شماره 60، دانشگاه بیرجند، تابستان 1393، ص (146).

7. ژێده‌رئ به‌رئ، ل (147).

8. میمنت میر صادقی، واژنامه هنر شاعری \ فرهنگ تفصیلی اصکلاحات فن شعر و سبک‌ها و مکتب‌های آن، ...، ص (271).

9. هه‌مان ژێده‌ر، ل (272).

10. فرحناز معبودی و علی محمد مؤثنی، نقد اجتماعی - سیاسی رمان بادبادک باز به روش ساختگرایی گلدمن، متن پژیویی ادبی، سال 22، شماره 75، دانشگاه ازاد اسلامی کرج، بهار 1379، ص (107).

11. کبری روشنفکر و معصومه نعمتی قزوینی، مبانی نقد اجتماعی در ادبیات، دانشنامه علوم اجتماعی، دوره 1، شماره 4، دانشگاه تربیت مدرس، زمستان 1389، ص (153).

12. دکتر عبدالحسین فرزاد، درباره نقد ادبی، چاپ اول، چاپ افتاب، نشر فگره، تهران، 1376، ص (72).

13. ژان پل سارتر، ادبیات چیست؟ ترجمه: ابوالحسن نجفی و مصطفی رحیمی، ...، ص (68).

14. سیده اکرم رخشنده‌نیا و معصومه نعمتی قزوینی، تحلیل مقایسه‌ای اشعار نازک الملائکه و فروغ فرخزاد از منظر نقد اجتماعی، پژوهش نامه زبان، پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی، سال پنجم، شماره اول، دانشگاه گیلان، بهار و تابستان 1393، ص (42).

15. فرحناز معبودی و علی محمد مؤثنی، نقد اجتماعی - سیاسی رمان بادبادک باز به روش ساختگرایی گلدمن، ...، ص (107).

16. رچا سید حسینی، مکتب‌های ادبی، جلد اول، چاپ یازدهم، چاپ نوبهار، موسسه انتشارات نگاه، تهران، 1376، ص (276).

17. کبری روشنفکر و معصومه نعمتی قزوینی، مبانی نقد اجتماعی در ادبیات، ...، ص (151).

18. د.محمد غنیمی هلال، ادبیات تکبیلی/ تاریخ و تحول اپر پژییری و اپر گزاری فرهنگ و ادب اسلامی، ترجمه و تحقیق: دکتر سید مرتجی ایت‌الله زاده شیرازی، چاپ اول، چاپ‌خانه سپهر، انتشارات امیر کبیر، تهران، 1373، ص (89).

19. کبری روشنفکر و معصومه نعمتی قزوینی، مبانی نقد اجتماعی در ادبیات، ...، ص (151).

20. بیار ف. زیما، النص و المجتمع/ افاق علم اجتماع النقد، ترجمه: أنگوان أبو زید، الگبعه الّولی، مرکز دراسات الوحده العربیه، بیروت، 2013، ص (51-54).

27. د.محمد غنیمی هلال، ادبیات تکبیلی / تاریخ و تحول اپر پژییری و اپر گزاری فرهنگ و ادب اسلامی، ترجمه و تحقیق: دکتر سید مرتجی ایت الله زاده شیرازی، ...، ص (78).
28. خالد عه لی سلیمانہی، به لگین میوی - چیرۆکین پپر کورت، چاپخانا هاوار، دهوک، 2014، ل (5).
29. خالد عه لی سلیمانہی، به لگین میوی - چیرۆکین پپر کورت، چاپخانا هاوار، دهوک، 2014، ل (5).
30. ژیدهری بهری، هه مان لاپه ره.
31. هه مان ژیدهری، هه مان لاپه ره.
32. خالد عه لی سلیمانہی، به لگین میوی - چیرۆکین پپر کورت، چاپخانا هاوار، دهوک، 2014، ل (5).
33. هه مان ژیدهر، هه مان لاپه ره.
- ههروه سا بنیره: پپیر زیما، النقد الاجتماعي نحو علم اجتماع للنص الأدبي، ترجمه: عایده لگیفی، الکعبه الأولى، دار الفكر للدراسات و النشر و التوجیع، القاهرة، 1991.
21. رابرت فیشر، آموزش تفکر به کودرکان، ترجمه: دکتر مسعود صفایی مقدم و افسانه نجاریان، چاپ پنجم، انتشارات گوزن، اهواز، 1397، ص (27).
22. هه مان ژیدهر، هه مان لاپه ره.
23. شغان قاسم نیروهی، ریبار و مژارین نه ده بی / فه کولین و وه رگنیرانین نه ده بی، چاپا نیکی، چاپخانا گهنج، سلیمانی، 2018، ل (136).
24. کبری روشنفکر و معصومه نعمتی قزوینی، مبانی نقد اجتماعی در ادبیات، ...، ص (151).
25. دکتر منصور پروت، اشنایی با مکتبهای ادبی، چاپ اول، چاپ چاوشگران نقش، انتشارات سخن، تهران، 1385، ص (15).
26. کبری روشنفکر و معصومه نعمتی قزوینی، مبانی نقد اجتماعی در ادبیات، ...، ص (151).

المسائل الاجتماعية من وجهة نظر النقد الاجتماعي في القصة القصيرة (العشق) لخالد علي السليقاني

الملخص:

المجتمع كتوليفة مركبة من مجموعة اشخاص أثر بشكل دائم على الفرد، وتأثر بالفرد في الوقت نفسه، لذلك عند النظر للمجتمع نجده يتكون من مجموعة ظواهر وتقاليد هولاء الافراد والمجموعات التي تعيش داخله، وتعرف المجتمعات من خلال تلك الظواهر والعادات، لذلك عند النظر للنصوص يتبين لنا بصورة واضحة في اية ظروف يعيش المجتمع. تم اعداد هذا البحث تحت عنوان (المسائل الاجتماعية من وجهة نظر النقد الاجتماعي في القصة القصيرة (العشق) لخالد علي السليقاني). الهدف الاساسي من الدراسة، البحث عن الافكار المخفية وراء تلك الكلمات والعبارات، ومحاولة الوقوف على رسالة واهداف " اغراض "الكاتب من تلك الكلمات والعبارات المخفية من خلال النقد الاجتماعي، والاهم من ذلك وبحسب فرضية البحث هل استطاع الكاتب اخفاء الرسالة وراء تلك الكلمات والعبارات؟ وماهي الاساليب التي اتبعها لايصال افكاره ؟ وهل اصبح فرداً سليماً داخل المجتمع وأحس بمعاناة وآلام واحزان مجتمعه؟ والعديد من الاسئلة الاخرى التي من خلال الدراسة تم الاجابة عنها. اذا ما نظرنا كمذهب للعديد من النصوص النثرية الحديثة التي تجد نفسها في (القصة، القصة القصيرة، ...)، سنرى بانها تقع ضمن اطار المذهب الرياليستي، ولذلك يلتزم الكاتب مباشرة بذات المجتمع ويوظف احداثه سواء أكانت الممتعة او المؤلمة او الحزينة واية ظاهرة من ظواهر المجتمع الاخرى كاداة لنتاجه، ولذلك تم الحديث عن ذلك "الهم" مع وضعه تحت النقد بصورة مباشرة وغير مباشرة، فضلاً عن توظيف بعض الابيات فيها لكي يستفيد القارئ منها، وفي النهاية يتم توظيف كل هذه الاعمال لنهضة المجتمع. لكن ماهي نسبة تاثير وتأثر تلك النصوص على القارئ ومدى استفادة المجتمع منها ، وبحسب نسبة فهم افراد المجتمع ونسبة قرائها ومفكرها.

الكلمات الدالة: النقد الاجتماعي، لوسين غولدمن، العشق، الظواهر الاجتماعية، الرسالة، الصراع.

Social Issues in Terms of Social Criticism in Khalid Ali Slevani's

Abstract:

Society is a well-combined from a group of people. It is always affected by an individual and it also affects the individual. Therefore, by social viewpoints, it can be seen that society is a combination of groups of phenomenon and traditions of those individual and groups who are living in the society, and society is defined based on that phenomenon and traditions. Hence, from texts' viewpoints, this is very clearly shown to us that in which conditions that society lives. This study entitled as "Social Issues in terms of Social Criticism in Khalid Ali Slevani's " *Ashi* " very short stories is prepared. The major aim of this study is to search the paragraph and the hidden ideas behind the words based on the social criticism, as well as to uncover the writer's message and aims. More importantly, the main hypothesis of this study is that whether the author concealed the message behind that words and paragraphs or not? Or how many styles are used by the author to refer his ideology? Or did he become a right individual to feel the precise sufferings and sorrows of his own society? And many other questions that are answered throughout the study. If we look at the most of modern texts of prose as a method that are found in the frame of Story, short story, Passage, and very short stories, it reaches to the Realistic Method. Thus, the writer directly goes to the inner of the society itself and each attractive event and the most tragic and painful one, or a phenomena of the social phenomenon are used as a material for own literary works. Consequently, that sorrows were either discussed and were directly or indirectly criticized, additionally, a literary genre was used that the reader could get pleasure from it. Ultimately, all these literary works are accomplished for the social awareness, but, the ratio of influence and what is the impact of that literary works on the reader and how much does the society get advantages from them. Lastly, the age is associated with the percentage of impact understanding of individual in the society and the ratio of readers and their rationalism and intelligences.

Keywords: Social Criticism, Lucien Goldmann, *Ashiq*, Social Phenomena, Message, Conflict.